

Groentje op gevlekte orchis
FOTO: SYTSKE DIJKSEN/ FOTO FITIS

Een groene golf op Texel

Summary

The Green Hairstreak (*Callophrys rubi*) has unexpectedly appeared on Texel, an island off the coast of northern Holland. The number of sightings of this resident species has increased in the past three years to 73 in 1998. Butterflies were seen mainly in nature restoration areas. Woodland clearings, flowery grasslands and heather in the coastal dunes have proved to be a suitable habitat for wanderers of the Green Hairstreak.

Bos-duinrand in het Duinpark
FOTO: SYTSKE DIJKSEN/ FOTO FITIS

tekst: Syske Dijkse-Overbeek

Het verhaal van de Texelse Groentjes (*Callophrys rubi*) begon zeer bescheiden in de zomer van 1996. Piet de Wolf ontdekte één Groentje aan de rand van het bos. Hij werd nauwelijks geloofd: een uitgesproken soort van oostelijke zandgronden in het uiterste noordwesten van het land, op een eiland nog wel? Maar in 1997 nam het aantal waarnemingen toe met 200%: drie Groentjes. En in 1998 werden 73 exemplaren waargenomen op 18 dagen en 12 verschillende locaties.

Op zoek naar Groentjes Nadat Cees Maas op 9 mei 1998 het eerste exemplaar waarnam en op de daaropvolgende dagen ook op andere plaatsen Groentjes opdoken, werden de Texelaars aan het werk gezet. Vogelwachters in de duinen letten extra op Groentjes. Via de lokale krant en radio werd iedereen gevraagd waarnemingen van Groentjes door te geven. Dat systeem werkte: wekelijks kwamen meldingen binnen. Deze bleken alle afkomstig van de zuidwestelijke hoek van het eiland. Daarom werd gezocht, vooral ook in het oosten en noorden van het eiland op Groentjes te letten. Daar werden ze niet aangetroffen. De locaties bleven beperkt tot het bos en de duinen in het zuid- en middenwestelijk deel van het eiland. Het is niet onmogelijk dat zich hier meer exemplaren ophielden dan zijn waargenomen. Gerichte telling of monitoring heeft niet plaatsgevonden. Veel duinbosjes zijn in het broedseizoen afgesloten en bijvoorbeeld de lepelaarkolonies van De Geul en De Muy, die in de nabijheid van veel bosschages liggen, worden in die perioden zelfs door de Staatsbosbeheerbewakers nauwelijks bezocht. Een Groentje wordt dan allicht over het hoofd gezien.

Biotoopkeuze Het mag bijzonder zijn dat in dit deel van het land zich Groentjes vestigen, de biotoop is echter voor de vlinders helemaal zo gek nog niet. De Texelse duinen zijn sterk begroeid met zowel struik- als dopheide. Het (aangeplante) duinbos heet weliswaar in de volksmond nog steeds 'De Dennen', juist langs de duinrand zijn brede singels gevarieerd loofhout geplant. Bovendien voert Staatsbosbeheer in het bos een omvormingsbeleid. Waar aanvankelijk voornamelijk dichte percelen zwarte dennen waren aangeplant, is loofhout geplant. Op andere locaties maakt bos plaats voor open plekken. In de lagere percelen komt de oorspronkelijke vegetatie van de mientgronden terug, die vooral bestond uit struik- en dopheide. Diverse Groentjes vlogen in de omgeving van het Tureluur-project. In 1997 werden in dit bosperceel open plekken gecreëerd, doorsneden door een als meanderende beek gegraven duinrel. In de komende jaren staat nog een groot project op stapel, het plan Ploegelanden. Een agrarische enclave in het bos wordt teruggegeven aan de natuur. De weilanden maken dan plaats voor bloemrijk grasland en waarschijnlijk ook heide.

Het schone water uit de duinen wordt langer vastgehouden. Op vlinders zullen deze natuurontwikkelingsprojecten hoogstwaarschijnlijk een gunstige uitwerking hebben. In de duinen zelf zijn vooral in het reservaat De Geul rijke struiken van braam, vlier, els en berk. Verder werden regelmatig Groentjes gezien in het natuurreservaatje 'De Ruige Hoek' aan de rand van de duinen en eenmaal hield een Groentje zich op in een tuin midden in het dorp Den Hoorn.

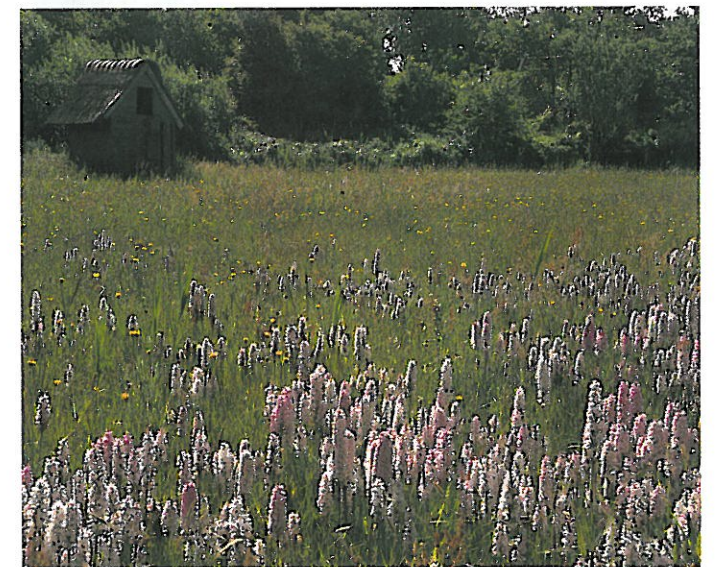
Geen grapje Hoe zijn de Groentjes op Texel terecht gekomen? De dichtstbijzijnde plaats waar zich een populatie ophoudt, is Amstelveen, waar in het Thijsssepark ook rupsen en eieren werden gevonden. Verder wordt af en toe een Groentje gezien op de westpunt van Terschelling, maar dit jaar is nog geen enkel exemplaar gemeld. Heeft een 'vlinderliefhebber' gemeend een grapje uit te moeten halen? Er is niets van bekend op het eiland, en bovendien wijzen de verspreiding en de sterke stijging van het aantal toch eerder op een natuurlijk proces. Hoewel Groentjes standvlinders zijn, komt het voor dat enkele exemplaren gaan zwerven en ver buiten hun leefgebied terecht komen. Als daarna alles een beetje mee zit - heidevegetatie, gunstig weer, geen hongerige vliegenvanger in de buurt, om maar iets te noemen - heeft zo'n toevalstreffer een kans. Zo zou een zwervend vrouwtje met eitjes na een oostelijke stroming best op Texel terecht gekomen kunnen zijn. En daar vond ze nu juist de geschikte biotoop.

Volgens het boekje De vlinders gedroegen zich keurig 'volgens het boekje'. Vaak zaten ze lange tijd doodstil op een struik. Naderde een soortgenoot dan begonnen de mannetjes direct hun territorium te verdedigen. Pas dan bleek soms, dat meer dan twee exemplaren aanwezig waren en buitelden vijf dieren om elkaar heen. Enkele tientallen, zoals beschreven wordt van de bekende locaties in het normale verspreidingsgebied, werden hier echter nooit gezien. Rupsen of eieren zijn tot dusver nog niet aangetroffen. De vlinders foerageerden op verschillende plantensoorten: bloeiende esdoorns, meidoorn, brem, (gekweekt) Engels gras, en ook gevlekte orchissen werden bezocht. Op bloeiende dopheide zijn geen vlinders aangetroffen, terwijl ze wel in de directe nabijheid foerageerden op struiken.

Het weer Aan de waarnemingsdata is goed te merken dat het weer grote invloed heeft gehad op het aantal waarnemingen. Het eerste Groentje werd gezien op 9 mei. Op de achtste begon de warmtegolf van mei, die duurde tot begin juni. Gedurende de hele maand mei vlogen de Groentjes. Na 2 juni stoppen de meldingen. De waarneming van een Groentje in een tuin in Den Hoorn op 26 juli staat geheel op zichzelf. Het bewijst in ieder geval, dat dit exemplaar de koude zomer heeft overleefd. Overmatig veel regen, zoals elders in het land, is in deze periode op Texel niet gevallen. In juni en juli viel op Texel bijna de helft minder regen dan op het

vasteland. Wel was het bijna iedere dag winderig en bewolkt, en de temperatuur was relatief laag.

Toekomst Hoe de toekomst voor de Texelse Groentjes er uit ziet, is natuurlijk niet te voorspellen. Maar de gesteldheid van het terrein, het relatief grote aantal waarnemingen en de verscheidenheid aan locaties geven hoop voor komende jaren. In 1999 zullen alle vlinderwaarnemers opnieuw extra aandacht aan Groentjes geven. Er is nog niet naar eieren en rupsen gezocht, maar daar ligt misschien een klus voor het komende seizoen. Via deze weg willen wij bezoekers van Texel nu alvast vragen, het volgend jaar waarnemingen van Groentjes door te geven. Zeker, wanneer de vlinders worden waargenomen op locaties in het oosten en noorden van Texel, of wanneer eieren en/of rupsen worden aangetroffen. Waarnemingen kunnen worden doorgegeven aan Cees Maas, Drijverstraat 16, 1791 VC Den Burg. Ook op EcoMare kunnen waarnemingen worden gemeld. De afgelopen maanden zullen niet de geschiedenis ingaan als een goede vlinderzomer. Toch kan 1998 voor Texelse vlinderliefhebbers niet meer stuk: vestiging van een nieuwe dagvlinder komt zelfs in de mooiste zomers niet vaak voor!

'De Ruige Hoek'
FOTO: SYTSKE DIJKSEN/ FOTO FITIS

Literatuur:

Swaay, C.A.M. van, 1998. Goed nieuws uit vlinderland. Vlinders 13 (3): 15-17.
Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt en Co., Haarlem.
Zunke, P. 1994. Dagvlinders van Terschelling. Van Gorcum, Assen /KNNV-Terschelling.
Tax, M.H., 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders. De Vlinderstichting, Wageningen & Natuurmonumenten, 's-Graveland.